

Archeologie mění projekt

1
připravili: Vojtěch Kašpar
obrazová dokumentace: K. Motyková, V. a J. Steklý,
T. Šenberger, V. Kašpar

Neočekávaný archeologický nález nemusí vždy skončit na lžících bagrů, ale může nenásilnou formou kultivovat přístup k historickým památkám. Zde jeden příklad z městské památkové zóny Nymburk.

- 2
3
- 1 Uliční trakt novostavby Městského úřadu Nymburk
  - 2 Ochoz s chromovaným zábradlím lemuje odkrytou konstrukci sladovny z 16. století
  - 3 Dokumentace starší hvozdové pece z 15. století – řez a půdorys

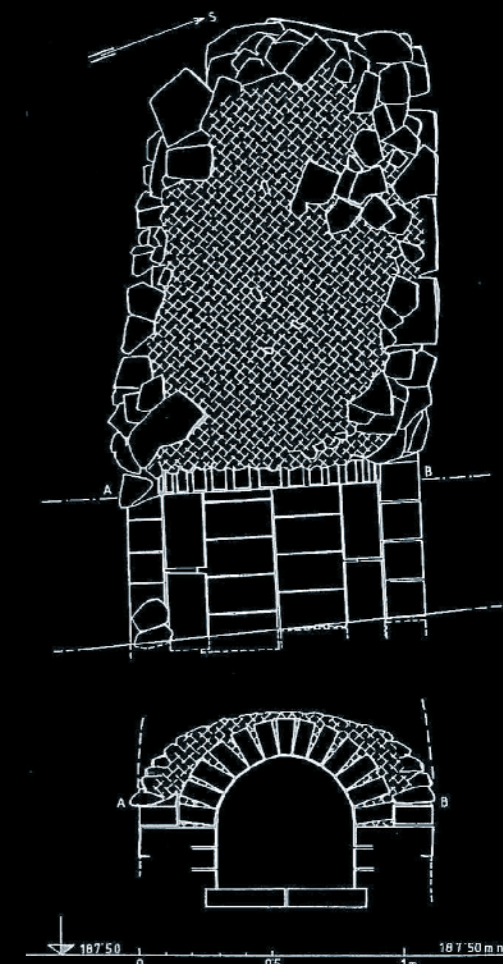
Když se v roce 1996 chystala výstavba Okresního úřadu Nymburk v ulici U Pošty (dnes pracoviště městského úřadu U Staré sladovny), nikdo nepočítal s možností unikátního objevu pod stávajícím terénem. Pouze archeologové věděli o pozůstatcích renesanční zástavby této ulice na sousedních parcelách. Přestože historické jádro města bylo roku 1992 prohlášeno městskou památkovou zónou, novostavba byla připravována bez omezení a s rozsáhlými suterény. Proto zde Polabské muzeum v Poděbradech (PhDr. Karla Motyková, DrSc.) provedlo archeologický výzkum.

Výzkum proběhl ve velmi krátké době od konce srpna do začátku října roku 1996 a přinesl zajímavý pohled na dějiny pozdně středověkého a raně novověkého sladovnictví a pivovarnictví. Pohled o to významnější, že odkryté výrobní zařízení si můžeme kdykoli prohlédnout přímo ve vestibulu pracoviště Městského úřadu Nymburk.

Co se vlastně našlo

V průběhu pozdního středověku a novověku probíhala na zkoumané parcele sladovnická činnost, spočívající především v produkci sladu. Nejstarší hvozdová pec pocházela z 15. století, dřívá větší část konstrukce až z 2. poloviny 16. století a byla součástí rozsáhlého komplexu situovaného podél uliční čáry. Z ulice se vstupovalo na dvůr se dvěma čtvercovými káděmi, tzv. náduvníky, kde se námáčelo obilí. Kádě byly zahloubeny 180 cm pod úroveň terénu a stěny tvořily plenty z opukových kamenů. Vpravo stál podsklepený dům, jehož nadzemní část sloužila jako sýpka (patro se nacházelo cca 150 cm nad ulicí). Sklep (zapuštěný až 3 m)

byl humnem, kde obilí po namočení v náduvníku odkapávalo a klíčilo. Čelo sklepa se vstupní šíjí, který se nachází pod stávající zástavbou, zachytil výzkum při východním okraji parcely. Z humna putovalo obilí do sladovny, jejíž obdélný půdorys byl odkryt severně od vstupního dvora.

4

5

6

V delší ose probíhal cihlový klenutý topný kanál, tzv. hvozdová pec 9 m dlouhá, s otvory pro komíny vedenými po stěně štítu kratších stran budovy. Ke středu hvozdové pece vedla od západu vstupní šíje do zahloubeného bočního topeniště. Na kanálu se za neustálého přehazování sušilo naklíčené obilí v dřevěných lískách.

Vedle vstupu do sladovny (od jihozápadu) se nacházel mírně zahloubený prostor v cihlové podlaže, kde se usušené obilí zbavovalo tzv. sladového květu (klíčky, kořínky). Vyčištěný slad směřoval do mlýna a do pivovaru, jehož existenci předpokládáme pod sousedním domem západně od sladovny.

Kdo byl ve sladovně sládkem

Sladovnictví a pivovarnictví bylo řemeslem nesmírně oblíbeným. V Nymburce bylo ve 2. polovině 16. století 36 sladovníků a hospoda byla ve 20 domech. Prameny na předmětné parcele uvádějí na konci 16. století sladovníka Matyáše Hanýka z Nysdorfu a jeho ženu Kateřinu. Komplex zanikl požárem v průběhu třicetileté války a nebyl obnoven (v roce 1635 spáleniště).

Vysoký sociální standard zdejších sladovníků dokládají nálezy z obou nádurníků. Vedle kuchyňských a stolních nádob (hrnce, pивní džbány, mísy, trojnožky) byly nalezeny zlomky kachlových kamen, bronzem vykládaný klíč, keramická kasička a krejcar Ferdinanda II. (1618–1637). Do světa požitku patří nálezy glazované keramické dýmky.

Prezentace sladovny

Výsledky výzkumu vedly k odborné debatě mezi archeology, památkáři, pivovarnickými odborníky a stavebníkem o možnosti prezentace odkryté situace formou konzervace stavebních konstrukcí v přízemí novostavby. Na základě rozhodnutí přednosty okresního úřadu Ing. V. Štastného byl změněn projekt ve prospěch památky. Došlo tedy k přepracování původního projektu z jara roku 1996 (Ing. J. Vybíral a Ing. arch. T. Šenberger)

a k zohlednění výsledků výzkumu v projektu pro územní řízení z listopadu roku 1996 a také k vyprojektování prezentace nálezů. Obětován byl prostor vstupního dvora, kde vznikl vestibul s výtahovou šachtou. Prezentován byl naopak půdorys sladovny s pecí, který je přístupný po bočních vysutých lávkách.

Kombinace honosných dlažeb a chromovaného zábradlí příliš neladí s charakterem technické památky, zároveň strohý a pustý interiér plný skla není ideálním prostředím. Přesto záměr plní svůj účel, což podpořily panely, počítačové animace výrobních postupů či hmotový model odkryté situace. Změněn byl především konstrukční systém budovy. Střední řadu sloupů nahradily průvlaky mezi 1. a 2. podlažím. Původní dvorana s přepážkovou halou byla přesunuta do patra a budova byla o jedno patro navýšena.

Návštěvníci Městského úřadu mají unikátní možnost zhlédnout raně novověkou industriální památku přímo v místě jejího nálezů. Děk patří nejen osvětleným zastupitelům státní správy, ale i autorce výzkumu za nezměrnou aktivitu, s níž prosazovala prezentaci nymburské sladovny.

4 Skládané mozaiky v dlažbě bočních lávek

5, 6 Půdorys přízemí na přepracovaném projektu a na celkovém pohledu archeologických konstrukcí

7 Celkový plán záchraného archeologického výzkumu s půdorysem odkrytých konstrukcí:

- A – nádurníky,
- B – humno a sýpka,
- C – sladovna a ohradní zeď,
- D – hvozdová pec,
- E – topeniště,
- F – předpokládaná poloha pivovaru;

šipky značí vstupy do jednotlivých částí provozu

